

A környezeti – ezen belül a nukleáris ügyekkel kapcsolatos – információk megismerhetővé tételével kapcsolatos adatigénylési protokoll¹

A hazai jogszabályok megfelelő kereteket adnak a közérdekű adatok megismeréséhez. Ez a protokoll a közérdekű információk megismerésének gördülékenyebb eljárását kívánja előmozdítani.

1. Az igénylő részéről fontos a minél pontosabb adatmegjelölés. Ez azonban nem minden esetben lehetséges, hiszen sokszor nem ismert, hogy egy bizonyos ügyről milyen és hányféle dokumentum készült. Ilyenkor a lehető legpontosabban körül kell írni, hogy milyen típusú és tartalmú információra van szükség. Bár nem kötelező elem, de segíthet, ha azt is leírja, hogy miért van szüksége az adott információra. Indokolt a hazai gyakorlatban is meghonosítani, hogy amennyiben az adatigénylés nem kellően pontos, az adatkezelő kérje az igénylés pontosítását, miközben megad ehhez minden támogatást. Ugyanakkor mindezeket túl fontos azt is hangsúlyozni, hogy az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény rendelkezései alapján közérdekű adatigénylés teljesítése nem tehető az adatigénylés indokának közlésétől függővé.
2. Az igényelt adat/adatbázis/dokumentumot az adatkezelőnek a tudomásszerzéstől számított legrövidebb időn belül, legfeljebb azonban 15 napon belül ki kell adnia. Amennyiben az adatigénylés jelentős terjedelmű, illetve nagyszámú adatra vonatkozik, vagy az adatigénylés teljesítése a közfeladatot ellátó szerv alaptevékenységének ellátásához szükséges munkaerőforrás aránytalan mértékű igénybevételével jár, a fenti határidő egy alkalommal 15 nappal meghosszabbítható. Erről az igénylőt az igény beérkezését követő 15 napon belül tájékoztatni kell. (A környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény szerint a hatóság köteles betartani az időkeretet, és ha az információ nem áll rendelkezésére, köteles tájékoztatni az igénylőt, mely szervtől kérheti az információt.)
3. Túl sok és/vagy túl nagy terjedelmű dokumentumok esetében az adatkezelő azt is felajánlhatja, hogy szakmai segítséget nyújt, valamint személyes betekintést és konzultációt biztosít az adatigénylőnek, hiszen előfordulhat, hogy neki nincs szüksége minden egyes információra (pl. részletes műszaki leírások). Ez például azokban az esetekben fordulhat elő, ha nem konkrét adatokra vonatkozik az igénylés, hanem egy bizonyos ügyvel kapcsolatos minden keletkező dokumentumra. Ilyenkor az adatigényléssel érintett összes adat megismerését követően elegendő csak a kiválasztott anyagok másolatát rendelkezésre bocsátani, ezzel időt, pénzt és fáradságot takarítva meg.
4. Előfordulhat, hogy az adatkezelő nem a saját adatait kezeli. Ilyen lehet, amikor egy közigazgatási eljárás keretében egy hatóságnak egy cég nyújt be bizonyos adatokat, információkat, dokumentumokat, amelyeket az ügyfél – azaz a cég – üzleti titoknak tekint. Ilyen esetekben is az adatkezelő kérheti egy szakértő véleményét (szakértő lehet pl. egy saját alkalmazásban álló jogász vagy egy független szakértő abban a kérdésben, hogy az ügyfél által üzleti titokká történő minősítés ellenére kiadja-e az igényelt adatokat.
5. Megkönnyítheti az adatkezelő helyzetét az, ha nem egy dokumentumhalmaz teljes egészére üti rá az „üzleti titok” pecsétet az, akinek az adatát az adatkezelő kezeli, hanem ha már az eljárás kezdetén előre megjelöli azokat a konkrét részeket, amelyeket titokban kíván tartani, és ehhez részletes indokolást csatol a nyilvánosságra kerülés miatt esetlegesen felmerülő piaci/gazdasági/pénzügyi hátrányokról. Ha ezt a fél magától nem

¹ A protokollba beépítésre került az adatvédelmi biztos álláspontja

teszi meg, az adatkezelő fel is kérheti erre az adatkezelés megkezdésekor. Ez nemcsak az adatkezelő és az igénylő számára hasznos, hanem a fél számára is, mert a megfelelő indokolással elkerülheti, hogy jogos üzleti titkai nyilvánosságra kerüljenek.

6. A fentiek megvalósulását az adatkezelő elősegítheti oly módon, hogy a pályázatok, közbeszerzés kiírásakor, annak részeként közzétesz egy olyan tájékoztatót, amely tartalmazza az üzleti adatok védelmével, illetőleg nyilvánosságával kapcsolatos hazai szabályokat: az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvénynek a közérdekű adatok nyilvánosságával kapcsolatos legfontosabb szabályait, valamint az üzleti titok védelméről szóló 2018. évi LIV. törvény vonatkozó rendelkezéseit. A tájékoztatóban érdemes utalni arra, hogy az üzleti adatok meghatározott körének nyilvánossága, az adatkezelő, a közpénzek ellenőrzését szolgálja, nem pedig a szerződéses partner jogainak indokolatlan korlátozását.
7. Előfordulhat olyan eset is, hogy az adatigénylő nem a megfelelő adatkezelőhöz fordul. Amennyiben az adatkezelő az államháztartás körébe tartozó szervezet, úgy köteles a lehető legrövidebb időn belül az adatigénylést a megfelelő szervezethez áttenni, mégpedig az igénylő egyidejű tájékoztatása mellett. Hasznos volna, ha ezt a gyakorlatot követné – jogszabályi kötelezés nélkül is – valamennyi adatkezelő szervezet. Abban az esetben, ha nem az államháztartás körébe tartozó adatkezelőről van szó, úgy segítség lehet, ha a megkeresett adatkezelő – amennyiben tudja – megnevezi az illetékes szervet. Mindenképpen elkerülendő az azok a helyzetek, amelyekben az adatkezelő nem a lehető leghamarabb (tehát pl. csak később, egy bírósági tárgyaláson) tájékoztatja az adatigénylőt, hogy az igényelt adat nincs az adatkezelő birtokában.
8. Az adatkezelő és az adatigénylő közötti párbeszéd, konzultáció sok esetben hasznos lehet. Az elutasítás helyett célravezetőbb lehet ez a módszer a félreértések vagy kérdéses esetek tisztázására, de – esetleg írásban nem létező – tartalmi információk közlésére is. Az adatigénylőnek is érdemes megfontolnia, hogy – elsősorban nagyobb mennyiségű vagy „érzékenyebb” adatok igénylése esetén – maga kezdeményezzen konzultációt az adatigénylés sikere érdekében. A konzultációs folyamat keretében tájékoztatni tudja az adatkezelőt, hogy mire és miért van szüksége. Így az adatkezelő nem pusztán egy hivatalos igénylést lát, hanem az igénylő szándékát is megismerheti. Ennek ismeretében alakíthatja ki álláspontját, és dönthet a kiadható információk mennyiségéről, és kezdeményezhet további párbeszédet. Ezzel megelőzhető egy elhúzódó bírósági eljárás, ami egyik szereplőnek sem áll érdekében. Ezzel a megoldással az az akár évekig tartó idővesztés is elkerülhető, ami az igénylőt különösen érzékenyen érintheti. Figyelembe véve, hogy a bíróság akár ugyanazon adatok kiszolgáltatására kötelezheti az adatkezelőt, mint amelyekhez a párbeszéd során is hozzájuthatott volna az igénylő, a konzultáció jó eséllyel vezethet win-win szituációhoz.
9. Mind az adatkezelő, mind az adatigénylő alapvetően pozitív hozzáállása a sikeres ügy egyik leglényegesebb eleme. Mindkét fél jó szándéka és megértése szükséges: az adatigénylő célja nem az adatkezelő zaklatása és a pereskedés, hanem az információ megismerése, ennek érdekében azonban időnként az adatigénylőnek is érdemes kompromisszumokat kötni (pl. határidők esetében) és aktívan együttműködni az adatkezelővel.
10. A pert, mint legvégső eszközt érdemes csupán alkalmazni. Emellett fontos az is, hogy kényes, többértelmű jogi szituációk esetében megvan a lehetősége annak is, hogy a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatósághoz forduljon az adatigénylő. Vagyis az adatigénylő dönt, hogy a bírósági utat választja, vagy a hatósághoz fordul.

11. Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény előírja, hogy „az adatigénylésnek közérthető formában és – amennyiben ezt az adatot kezelő közfeladatot ellátó szerv aránytalan nehézség nélkül képes teljesíteni – az igénylő által kívánt technikai eszközzel, illetve módon kell eleget tenni. Ha a kért adatot korábban már elektronikus formában nyilvánosságra hozták, az igény teljesíthető az adatot tartalmazó nyilvános forrás megjelölésével. Az adatigénylést nem lehet elutasítani arra való hivatkozással, hogy annak közérthető formában nem lehet eleget tenni.” Ebben a körben előnyben kell részesíteni az elektronikus formában tárolt adatok közvetlen megküldését a betekintés, a fénymásolás, az iratok lefényképezése, stb. helyett. Ugyanakkor az adatigénylőnek alkalmazkodnia kell az adatkezelő hivatali idejéhez, miközben az adatkezelő részéről is elvárható, hogy az adatigénylő számára olyan időpontban adjon lehetőséget személyes találkozásra (pl. iratbetekintés), ami igazodik a normál munkaidő-beosztáshoz.
12. Az adatigénylési folyamat egyes lépéseinek megtétele alatt elvárható a felektől, hogy tartózkodjanak a másik eljárásának nagy nyilvánosság előtti negatív minősítésétől. Ez természetesen már nem követelmény akkor, ha a sikertelen adatigénylés jogvitává, illetve bírósági előtti adatkiadási perré alakul. Egyik fél sincs azonban eltiltva attól, hogy a másik esetleges mintaszerű magatartását a nyilvánosság előtt elismerésben részesítse.
13. Az adatkezelők törekedjenek arra, hogy közvégtéken minél több közérdekű adat saját honlapjukon, ezen túlmenően pedig a beérkező közérdekű adatigénylések tükrében időről-időre vizsgálják felül közzétételi gyakorlatukat, és az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény IV. fejezetének hatálya alá tartoznak, akkor e törvény szerinti egyedi közzétételi listájuk megfelelő bővítésével tegyék a gyakran igényelt adatokat közvetlenül hozzáférhetővé.